

Gemeentearchief Beveren

Inventaris schenking Herman Cools

2006/01

LIEFKENSHOEK

Herman Cools
Carine Goossens
m.m.v. Sabinka Adamczyk

Gemeentearchief Beveren
Stationsstraat 2
9120 Beveren
03 750 17 50
archiefdienst@beveren.be

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
INLEIDING	3
INVENTARIS	4
I. Kaarten en plannen	4
II. Archiefbescheiden.....	21
III. Foto's	30

INLEIDING

In januari 2006 heeft Herman Cools zijn persoonlijk archief- en documentatiebestand in verband met het fort Liefkenshoek aan de gemeente Beveren geschonken.

Herman Cools (geboren te Melsele op 2 november 1927) was tijdens zijn loopbaan actief in de uitgeverwereld. Hij vestigde zich in 1948 als drukker te Beveren, beroep dat hij bleef uitoefenen tot 1988. Op zijn 24ste startte hij een journalistieke carrière: hij was van 1951 tot 1963 uitgever en hoofdredacteur van de *Waasse Klok*. Na de fusie van dat weekblad met *Het Vrije Waasland* in 1963, bleef hij tot 1993 correspondent voor de regio Beveren.

Daarnaast was Herman Cools een gedreven en gerespecteerd heemkundige. In 1963 werd hij bestuurslid van de Hertogelijke Heemkundige Kring het Land van Beveren om vrij snel het hoofdredacteurschap van het gelijknamig tijdschrift op zich te nemen. Die functie zou hij pas 30 jaar en 119 nummers later neerleggen¹. Als heemkundige verdiepte Herman Cools zich in talloze onderwerpen die met het verleden van Beveren en haar deelgemeenten te maken hadden. Hij ontving in 2002 de Cultuurboom, de prijs voor culturele verdienste van de gemeente Beveren. In 2007 ontving hij de Reynaertprijs van Heemkunde Oost-Vlaanderen. Van zijn hand verschenen enkele belangwekkende publicaties, zoals onder meer:

° *Het dialect van Beveren en zijn deelgemeenten*, Beveren, 2000, 600p. (i.s.m. Abdon Van Bogaert)

° *Het fort Liefkenshoek te Beveren*, Kleine Cultuurgids van de provincie Oost-Vlaanderen, 2005, 79p. (i.s.m. Raymond Van Meirvenne)

° 450 jaar Heren van Beveren (1120-1575). Deel I Diederiken - Vlaamse graven - Bourgondiërs in: *Het Land van Beveren*, jg. L, nr. 3, 2007, 256 p.

° 450 jaar Heren van Beveren (1120-1575). Deel II Bourgondië van Beveren in: *Het Land van Beveren*, jg. LVII, nr. 2, 2014, 183 p. (i.s.m. Carine Goossens en Richard Willems)

Aan de publicatie van deze boeken ging telkens langdurig en diepgaand onderzoek vooraf. Dat resulteerde in een bijzonder rijk thematisch uiteenlopend persoonlijk archief.

In 2005, na de publicatie van de kleine cultuurgids door de provincie Oost-Vlaanderen, beschouwde Herman Cools zijn onderzoek naar het Fort Liefkenshoek als afgesloten en besloot hij zijn persoonlijke Liefkenshoekverzameling aan de gemeente Beveren te schenken, opdat bepaalde kennis kon worden meegenomen in de voorbereiding van het Bezoekerscentrum (geopend in 2007) en later het Belevingscentrum (geopend in 2012). De verzameling bevat vooral (kopieën) van kaarten en plannen, archiefbescheiden, krantenknipsels en foto's.

Deze schenking vormt een belangrijke aanvulling bij het archief en de documentatie betreffende het Fort Liefkenshoek dat tussen 1980 en 1985 door de gemeente, met name binnen het BTK-project Liefkenshoek onder leiding van Hugo Maes, is bijeengebracht. Beide verzamelingen vormen de kern van het documentatiecentrum rond het Fort Liefkenshoek dat in het gemeentearchief van Beveren berust en er raadpleegbaar is voor onderzoekers.

De gemeente Beveren blijft Herman Cools voor deze schenking oprecht dankbaar.

Als basis voor deze inventaris is de oorspronkelijke inventaris (en nummering) gebruikt die Herman Cools zelf heeft opgesteld. Waar de nummering verspringt, begint de aanvulling die de archivaris heeft gemaakt bij het inventariseren van de totale schenking.

---

¹ Dirk Van Duyse, 'Kennismaking met ...' in: Herman Cools, *450 jaar Heren van Beveren (1120-1575)*, deel I, Het Land van Beveren, jaargang L, nr. 3, 2007, p. 2

INVENTARIS

I. Kaarten en Plannen

1. Doel en omliggende polders en forten begin 18de eeuw

Opschrift:

Het Lant tussen 't Geslecht en de Vercortinghe is in nov. 1703 onder water gezet/ Nieuwe geconcipieerde redout/ Buitenste traver der Spaandre/ Post der advertentie van 't fort Crevecoeur die ordinair alle naghten wert beset door den sergeant met 4 Musquettiers/ Travers off voorpost die ordinair door den officier en 20 man wort beset/ 't Fort Crevecoeur veroverd onder commando van de Heer Generaal Coehoorn, den 19de nov. 1703. / Rechts onderaan: Ex. A.C. van Citters [Aernout Constantijn van Citters was een verzamelaar (Zeeland); hij was tot 1834 voorzitter van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen].

Fotografische reproductie 149,5 x 79, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 11 in zes delen (per twee gekleefd met plakband)

Depot KP, lade 10-1

2. W. T. Hattinga, Fort Liefkenshoek en 'de Komme van Liefkenshoek'
Pentekening (gekleurd) (112 x 75) van het fort Liefkenshoek en 'de komme van Liefkenshoek'. Dit gebied werd in 1664 door het 'tractaat van Limiet van Scheijdinge' samen met Doel en Doelpolder aan de Republiek der Verenigde Nederlanden toegewezen, waarmee bevestigd werd wat bij de Vrede van Münster (1648) was vastgelegd. De tekening vertoont in het fort Liefkenshoek een dichte bebouwing, maar de kerk is niet herkenbaar getekend. De houten staakmolen bevindt zich in het 'bastion Doel'.

Opschrift:

1741 Plan van Liefkenshoek, gelegen aan de Schelde, beneevens de komme, beslooten door een kaaidijkje, aan weersijden Liefkenshoek teegens de Scheltdijk eijndigende, welk Territoir behoort aan den Staat der vereenigde Nederlanden, ingevolge het tractaat van Limiet Scheijdinge, van den jaere 1664. Artic. 6, alwaar gecontracteert is met den Koning van Spagnien, het Fort van Liefkenshoek, met hondert en vijftig Roeden rontomme aan de Lantsijde aldus gemeeten door W(illem) T(iberius) Hattinga A° 1741, en gecopieert door Samuel Stapf Canonier.

Fotografische reproductie 114,5 x 79, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 26 in twee delen (gekleefd met schildersplakband)

Depot KP, lade 10-*

3. *Plan van de attaque op de forten langs de Schelde door de France*
Pentekening (lichtjes ingekleurd) (84,5 x 58,5) over de aanval van de Fransen in 1747 op de Scheldeforten Liefkenshoek, Frederik Hendrik, Lillo en Kruisschans tijdens de Oostenrijkse Erfenisoorlog. De kaart geeft de

geschutstellingen weer zoals ze in de forten (en op ondersteuningspunten) aanwezig, en op andere forten gericht zijn, met opgave van de capaciteit van het geschut. Op 18 april 1747 vertoonden de Fransen zich voor Liefkenshoek, dat de 24e werd aangevallen en de 25e door luitenant-kolonel Van der Haar werd overgegeven. In de nacht van 28 op 29 september 1747 werd de aanval op het Fort Frederik Hendrik op de rechter Scheldeoever ingezet; het viel op 6 oktober in handen van de Fransen, die de 12e ook het fort Lillo veroverden, waarop hen 's anderendaags het fort van de Kruisschans werd overgegeven. Het fort De Perel (niet op dit plan) was reeds op 24 april in handen van de Fransen gevallen. 1747

Fotografische reproductie 86,5 x 60, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 81 in twee delen (gekleefd met schildersplakband)

Depot KP, lade 10-3

4. *Plan der attaques van Lillo, Liefkenshoek en de Kruysschans*

Pentekening (ingekleurd) (58,5 x 47,5) over de Franse aanval in 1747 op de forten Liefkenshoek, Lillo en Kruisschans. Zie voor verdere commentaren nr. 3 hierboven. Volgens de annotatie op dit plan werd de situatie tijdens de belegering 'opgesteld' door ing. R. van Suchtelen. In het jaar 1757 zou J. Ermerins, commissaris van de magazijnen in Lillo, er de *attaque* op Liefkenshoek aan toegevoegd hebben, waarop N.C. van Gulderen, onderluitenant van de artillerie te Sas van Gent, de kaart kopieerde in 1782. 1747 (1782)

Fotografische reproductie (61 x 51, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 82

Depot KP, lade 10-4

5. *Plan der attaques van Lillo, Liefkenshoek en de Kruysschans*

Pentekening (ingekleurd) (48,5 x 49) over de Franse aanval in 1747 op de forten Liefkenshoek, Lillo en Kruisschans. Zie hierboven onder nr. 3. Deze kaart naar het oorspronkelijk plan van Van Suchteren en Ermerins nagetekend door ing. A. Herlin. 1747

Fotografische reproductie 51,5 x 51, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 83

Ontbreekt; Depot KP, lade 10-5

6. J. Ermerins, *Plan der attaques van Lillo, Liefkenshoek en Kruysschans*

Pentekening (48 x 50,5) over de aanval van de Fransen in 1747 op de forten Liefkenshoek, Lillo en Kruisschans. Zie commentaar hierboven onder nr. 3. 1747

Fotografische reproductie 49 x 52, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 17

Depot KP, lade 10-6

7. La Lane du Thay, ir., *Plan van het fort De Peerel*

Pentekening (gekleurd) (57,5 x 47) van het grondplan van het fort De Perel zoals het er in 1745 uitzag bij de overdracht door *de Koninginne van Hungariën* (t.t.z. Maria Theresia als aartshertogin van Oostenrijk, bij wie de Zuidelijke Nederlanden toen behoorden) aan de Republiek der Verenigde

Nederlanden, ingevolge het *Tractaat van Barrière*. Het betreft hier dus het 'tweede' fort De Perel dat in 1702 als vertrekpunt van de Bedmarlinie was opgericht geworden, precies in de hoek van de St-Anna-Ketenispolder. Het 'eerste' fort De Perel door Farnese in 1584 gebouwd, had iets zuidelijker - op de Melkader - gelegen, maar was na de Vrede van Münster (1648) gesloopt geworden. Onderhavig grondplan werd getekend door ing. La Lane du Thay, waarvan kapitein-luitenant J.D. Amman in 1750 getuigt. 1750

*Fotografische reproductie, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 27
Depot KP, lade 10-7*

8. Pentekening (gekleurd) (53 x 41) met de polders van Ketenisse en van Doel. Evenals kaart nr. 1 heeft deze tekening betrekking op de toestand begin 18de eeuw, met de in 1702 aangevangen *linie der France loopende van de Peerel naar Kieldregt*, waarop (uiteraard) het fort De Perel (II), de schansen *Caloos hoek* en *Antheunis hoek*, en de versterking (Crevecoeur) op *Theunties hoeck*. Ook hierop het *Casteeltie daar de gnerael Couhoorn op heeft gelogeert*. Deze tekst, alsmede *Polder door ons geinondeert* (tussen 't Geslecht en de Verkortingsdijk) wijzen er op dat de kaart van Hollandse makelij is, hoewel vermoedelijk niet van dezelfde tekenaar als van nr. 1. begin 18de eeuw

*Fotografische reproductie 55 x 42, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 16
Depot KP, lade 10-8*

9. Plan van het fort Liefkenshoek

Pentekening (51 x 36) van het fort Liefkenshoek. [18de eeuw]

*Fotografische reproductie 52,5 x 37,5, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 25
Depot KP, lade 10-9*

10. *Nauwkeurige afbeelding der Forten Fredrik Hendrik, Lillo, de Kruysschans en Liefkenshoek, met de daaromtrent liggende Sterktens en geinnundeerde Landeryen. Nooyt voorheen soo Exact in 't Kopergravure* (37,5 x 32,3)
Gravure van de forten Frederik Hendrik, Lillo, Kruisschans en Liefkenshoek, de omringende andere schansen, de overstroomde landerijen en het dorp van Doel. Onderaan een stuntelige tekst waarin evenwel de datum van 29 september i.v.m. de schans Frederik Hendrik, dit situatieplan toch in 1747 dateert (zie ook nrs. 3 t.e.m. 6), toen de Fransen tijdens de Oostenrijkse Erfenisoorlog genoemde forten veroverden (in de tekst wordt de belegering door de Spanjaarden een eeuw te vroeg gedateerd). Opmerkenswaard op het plan is, helemaal links op halve hoogte, het zgn. *t Huis ten Doel*, een met water omgeven verblijf van allure, aan een verbindingsweg tussen de Oosten- en de Westlangeweg. [1747]

s Gravenhage Daniel Langeweg, Boek- en kaartverkoper in de Vlamingstraat.

*Fotografische reprod 52 x 39, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 77
Depot KP, lade 10-10*

11. *Nauwkeurige afbeelding der Forten Fredrik Hendrik, Lillo, de Kruysschans en Liefkenshoek, met de daaromtrent liggende Sterktens en geinnundeerde Landeryen. Nooyt voorheen soo Exact in 't Kopergravure (36,8 x 31,4)*
 Gravure van de forten Frederik Hendrik, Lillo, Kruisschans en Liefkenshoek, de omringende andere schansen, de overstroomde landerijen en het dorp van Doel. Bijna identieke situatiekaart als nr. 10; op een paar lettertekens na is zelfs de 'verklarende' nota onderaan gelijk. Het plan is wel door een andere verspreider uitgegeven. [1747]
Vissers Atlas, Amsterdam Petrus Schenk, Konst- en Kaartverkooper, voor aan in de Nes
Fotografische reproductie 52 x 39,5, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 77
Depot KP, lade 10-11
12. Tekening (gekleurd) (61 x 49) van de Schelde en het overstromingsgebied ten tijde van het beleg van Antwerpen door Alexander Farnese (1584-1585). Zeer interessante overzichtskaart met talrijke polders, dorpen en gehuchten. Verwijzend naar het vogelvluchtplannetje onderaan rechts worden de vele forten en schansen opgesomd: niet minder dan 22, het merendeel echter op de rechteroever. Op de grote kaart zien we langsheen de Schelde, te beginnen aan het Vlaams Hoofd: 't Veer, St-Isabelle, St-Marie, De Perel en Liefkenshoek, en in het binnenland verscheidene redoutes. In Beveren wordt het klooster (van de Wilhelmiëten) vermeld en zien we de kerk en de dreef naar het kasteel in de polder van Beverenbroeck. [1585]
Fotografische reproductie 60,5 x 51, Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel Afd. kaarten en plattegronden, nr. IV 5534
Depot KP, lade 10-12
13. Bonaventura Petri, Pentekening (40 x 31) van de plattegronden van Liefkenshoek en Lillo.
 Men heeft ze wel eens de tweelingforten genoemd; op een paar uitzonderingsjaren na is er inderdaad meestal dezelfde vlag gehesen. Waar Lillo echter 5 bastions telde, waren het er in Liefkenshoek slechts 4; geen fysionomische tweeling dus, maar van een tweelingschap waarbij zij elkaar door hun ligging completeerden v.w.b. de perfecte controle die zij samen op de Schelde(vaart) konden uitoefenen, zodat aan de diplomatieke verdragen ook in de praktijk - desnoods *manu militari* - de hand kon worden gehouden. De Schelde bleef na 1585 gedurende 2 eeuwen potdicht. Onderhavige pentekening moet dan ook uit het begin van de 17de eeuw dateren. Zoals men ziet zijn beide forten, die aanvankelijk slechts uit aarden glooiingen, loopgraven en wallen bestonden, tot volwaardige versterkingen uitgegroeid: beide hebben nu een bewoning van militairen en burgers, terwijl de gereformeerde predikanten in beide vestingen zelfs over een kerk beschikten. Liefkenshoek heeft ook een molen, al lijkt die ons niet in het bastion getekend waar hij in werkelijkheid heeft gestaan, nl. in het bastion aan de kant van Doel. Tussen de 2 forten ligt op de Schelde een barricade

van (Hollandse) schepen. Onderaan rechts worden de Schelde en Neptunus in een allegorisch tafereel door Liefkenshoek en Lillo aan banden gelegd en rechts boven tekende Bonaventura Petri als toemaatje nog een vooraanzicht van Liefkenshoek, de Schelde met de schepen, en Lillo. ca 1635

Fotografische reproductie 41 x 33, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 76, op een wit karton gekleefd

Depot KP, lade 10-13

14. Matthäus Merian, *Eigentliche Abbildung der Schanken Calloo, Verbroek und Beuerschen-Dyck und wie solche von den holländern bevestiget, und wie sie von den Spanischen wieder dar aus geschlagen worden*

Gravure (origineel) over *De Slag van Kallo* in 1638. Op het bovenste luik de kerk van Kallo en het gevecht, waarbij de Hollandse soldaten vluchtend trachten hun schepen te bereiken vooraleer door de Spaanse cavalerie en infanterie te worden ingehaald. Het onderste luik brengt verslag uit over het verloop van de slag. De toponiemen op de kaart zelf en de legende onderaan laten ons toe heel wat belangrijke locaties te herkennen, resp. te situeren. We konden ons deze gravure aanschaffen bij Franz Gittenberger (medesamensteller van *Zeeland in oude kaarten*) te Breskens (H. Cools).

1638

1 stuk

38,5 x 33 In een witte paspartout gekleefd met schilderskleefband

Depot KP, lade 10-14

15. Matthäus Merian, map *De Slag van Kallo*

Gravure van *Eigentliche Abbildung ...*, en uitvergrotingen van fragmenten, nl. het kerkje van Kallo en de gevechten errond en in het water vluchtende Hollanders, met omstandige toelichting over de gravure en de reproductie ervan. 1638

Naar aanleiding van de herdenking van de Slag van Kallo in 1988. Beveren, Heemkundige Kring het Land van Beveren

Typografische reproducties

Documentatiecentrum Liefkenshoek, collectie Herman Cools

Depot KP, lade 10-14bis

Depot KP, lade 10-15 Ontbreekt: niet in schenking

Depot KP, lade 10-16 Ontbreekt: niet in schenking

16. Potloodschets (31,5 x 41,2) dat tussen 1700 en 1750 suggesties aanbiedt om landerijen onder water te zetten ter bescherming van het fort Liefkenshoek. De situatie zoals ze op dit document schematisch is voorgesteld, kan niet zonder enige verbeelding op de bestaande toestand worden ingepast. 1700-1750

Fotografische reproductie 32,5 x 42, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 12

Depot KP, lade 10-17

17. *Het belegh der stadt Antwerpen in den Jaeren MDLXXXIV en MDLXXXV*
Kopergravure (34,6 x 26,4), rechts onderaan gesigeneerd door I. Luyken (=

Jan Luiken, 1649-1712); hij moet zich (zoals vele graveurs) gebaseerd hebben op vroegere tekeningen. Voor zover wij het kunnen beoordelen toch een waarheidsgetrouwe situatietekening, waarop we wel het fort De Perel missen. De wapenschilden die er bovenaan op voorkomen zijn deze van Antwerpen, Filips II en (vermoedelijk) Alexander Farnese.

Vaderlandsche Historie (in het eerste van de 21 delen), Jan Wagenaar. 1749
Fotografische reproductie 40,5 x 30,5, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden en Collectie Eduard Lesseliers, Beveren Port. 72, nr. 6 met gekopieerd detail
Ontbreekt gedeeltelijk, Depot KP, lade 10-18

18. Afdruk van een gravure met een driedubbele afbeelding. In het linker gedeelte varen schepen met materialen voor de Farnesebrug, afkomstig uit Gent, de Schelde af (A); ter hoogte van Burcht komen ze via een doorsteek in de Scheldedijk (B) in het overstroomde gebied, waarna ze de *Blockersdijk* (C) doorsteken. Een weinig verder bereiken de schepen opnieuw de Schelde (D) om zo aan de staketsels aan beide oevers (E) en de forten Sint-Marie (F) en Sint-Filips (G) hun materialen te lossen. Onderaan zien we een drietal boten zoals ze tussen de staketsel aangebracht (6) en onderling met kettingen en koorden met elkaar werden verbonden en een voor- en achterkant verankerd. Het rechter gedeelte van de tekening biedt een gezicht op de Parmavaart van Stekene naar Kallo (1), gegraven doorheen de overstroomde landerijen om de schepen toe te laten hun lading ter bestemming te brengen. Bovenaan zien we samen mannen met houwelen aan het werk (2). In de bossen rond Kemzeke en Stekene wordt hout gekapt (3). Benevens de kerktorens van o.m. Sint-Gillis en Vrasene, bemerken we het dorp van Beveren (4), de kampplaats waar Alexander Farnese verbleef (5) en tenslotte het dorp van Kallo (7). 1584-1585

De Nederlandsche oorlogen in latijn beschreven in thien boecken of De bello belgico duae Famianus Strada 1578-1590

Fotografische reproductie 40,5 x 30,5, Kon. Bibliotheek Albert I, Brussel Afd. Kaarten en Plattegronden, Spéc. Anvers et env. Siège de 1585 par A.F., nr. III 2993
Depot KP, lade 10-19

19. *Attaques du Fort Frederic, Lillo, et du Fort de la Croix*

Kopergravure (30,2 x 20,8) van de aanval van de Fransen op de forten Frederik Hendrik, Lillo en Kruisschans op 30 september 1747. 1747

Fotografische reproductie (31,5 x 22), Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 79
Depot KP, lade 10-20

20. Funck en d'Illens, *Plan des attaques de Lillo en 1747*

Kopergravure (30 x 21) van de aanval der Fransen op de forten Frederik Hendrik, Lillo en Kruisschans in 1747. 1750

Fotografische reproductie 30,5 x 24, Collectie Bodel Nijenhuis Port 72, nr. 18 in omslag met 21bis

Depot KP, lade 10-21

Depot KP, lade 10-21bis id, Port. 72, nr. 80 in omslag met 21

21. *Kaartje van de Forten Lillo Kruis Schans Fredrik Hendrik en Liefkenshoek*
Kopergravure (23,9 x 17,4) van een kaartje met de Westerschelde met de fortten Frederik Hendrik, Lillo, Kruisschans en Liefkenshoek. Benevens het dorp Doel en de molen, nog een merkwaardig detail: ten noordoosten van het fort Lillo is een galg afgebeeld, met de toelichting: *Gerecht*. [1745]
Kaartje van de Forten Lillo Kruis Schans Fredrik Hendrik en Liefkenshoek
Getekent door een voornaam Landmeter en Insineur en Uitgegeven tot Deventer bij Ian de Lat en de Plaatsnyder J. Keizer Deventer Ian de Lat
Fotografische reproductie 25 x 18,5, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 78
Depot KP, lade 10-22
Depot KP, lade 10-23_1: niet in schenking
22. *Liefkens-Hoeck Kopergravure van het fort Liefkenshoek in het 'Landt van den Doel'*.1649
Stedenatlas Leiden Johannes Blaeu
Fotografische reproductie 30,5 x 24, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 70, nr. 20
Depot KP, lade 10-23_2
23. *Liefkens-Hoeck Kopergravure van het fort Liefkenshoek in het 'Landt van den Doel'*
gelijkaardig aan 23_2 1660 Stedenatlas J. Jansonius
Fotografische reproductie 24 x 16, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 21
Depot KP, lade 10-23_3
24. *LiefkensHoeck*
Kopergravure (ingekleurd) van het fort Liefkenshoek en omgeving, gelijkaardig aan de twee voorgaande, maar met meer figuratie in de omgeving. 1673
Schau-Platz dess Niederlandes Wenen Prioratus
Fotografische reproductie 31 x 19, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 24
Depot KP, lade 10-23_4
25. *Liefkenshouck*
Pentekening (gekleurd) (36 x 27,5). 1650 (vermoedelijk ouder)
Fotografische reproductie 38 x 29, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 22
Depot KP, lade 10-24
26. *LiefkensHouck*
Pentekening (gekleurd) (41,5 x 32). Wellicht de oudste bekende tekening van het fort. 1670 (vermoedelijk veel ouder)
Fotografische reproductie 42,5 x 33, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 23
Depot KP, lade 10-25
27. Plattegrond van het fort Liefkenshoek en omstreken
Steendruk (27 x 23,5), uitgevoerd door Houtman, Utrecht, met toelichtingen over de situatie rond 1830. Op de plattegrond van Liefkenshoek is o.m. de kat zichtbaar, door de Fransen onder Napoleon gebouwd in 1810. ca 1830

*Fotografische reproductie 30,5 x 24, Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 72, nr. 19
Depot KP, lade 10-26*

28. Plan van de Forten Lillo en Liefkenshoek

Steendruk (28,2 x 27,1) uitgevoerd door Desguerrois en c°. Waarschijnlijk ouder dan de opgegeven datering. Onderaan links en rechts vooraanzichten vanop de Schelde van Lillo en Liefkenshoek. ca 1830

Amsterdam Gebr. Buffa en Cie

Fotografische reproductie 29,5 x 28,3 Collectie Bodel Nijenhuis, Leiden Port. 78, nr. 84

29. Lillo

Gravure (origineel) van het fort Lillo. Fraai getekende bootjes met Hollandse vlag beheersen de *Scaldis Fluvius, vulgo De Schelde*. Gekocht bij Van Geyt, Hulst (25 fl). 1649

Stedeboek der Nederlanden Amsterdam Blaeu

38 x 28,5

30. Fort Bedmar

Kaart van het fort Bedmar in de Konings-Kieldrecht polder. 1703

Zie ook R. Van Gerven, *De Scheldepolders van de Linkeroever*, p. 567-468

Fotografische reproductie 24 x 18, Rijksarchief Beveren, Polders 7

Depot KP, lade 10-29

Depot KP, lade 30: behoort niet tot schenking

31. Overzichtskaart van de polders

Overzichtskaart van de polders nabij de Scheldeloop, linker- en rechteroever. Heeft gediend als illustratie, doch niet duidelijk waarin.

Fotokopie 20 x 23

Depot KP, lade 10-31

32. Overzichtskaart van de polders op Linker- en Rechteroever.

Groter gebied dan 31.

Fotokopie 35 x 28,5 RA 1149N

33. Ricquier, *Veltboeck van Doelpolder*

Voorblad van het *Veltboeck* van de bedijkte polder van Doel, met fotokopie van die polder waarin ook het dorp van Doel, de molen op de Scheldedijk en de kavelsgewijze indeling en nummering van het gebied.

Zie R. Van Gerven, *De Scheldepolders van de Linkeroever*, p. 372

Fotokopie 16 x 27 / 62 x 22, Rijksarchief Beveren, Polders

Depot KP, lade 10-33

34-38 M. Kummer, *Polders du bas Escaut en Belgique*

Loop van de Schelde met rondom het bewoningsgebied en de talrijke polders. Deze zeer zorgvuldig getekende kaarten (allen met het noorden aan de rechterkant), werden ons overgemaakt door Rijkhard Van Gerven. Vermoedelijk hebben de originelen van deze typografische reproductie

gediend voor de illustraties van M. Kummers bijdrage getiteld *Polders dus Bas-Escaut en Belgique* in de *Annales des Travaux publics de Belgique* van 1844 (dit moet nog geverifieerd worden). De vijf kaarten dragen immers allen dezelfde titel als genoemde bijdragen, maar ze slaan wel op verschillende periodes, en de in de kader verstrekte toelichting (viermaal in linker- en eenmaal in rechter bovenhoek) is verhelderend voor hun inhoud. De kaarten werden getekend door L.C. Vergauwen (*conducteur des Ponts et Chaussées*), ze werden gegraveerd door ene Annedouche (à Paris, Rue de l'Enfer 61), en ze werden gedrukt in de *Imprimerie de P. Dieu à Paris*.
Depot KP, lade 10-34

34. *Situation des lieux à l'époque du siège d'Anvers par le Prince Alx. Farnèse, duc de Parme, 1583-1585*
39,5 x 29
Depot KP, lade 10-34a

35. *Situation des lieux à l'époque du traité de paix de Munster, 1648*
Depot KP, lade 10-34b

36. *Situation des lieux à l'époque du traité de la barrière, 1715*
Depot KP, lade 10-34c

37. *Carte des inondations tendues par les troupes hollandaises en 1830 et 1831*
Depot KP, lade 10-34d

38. *Situation des lieux année, 1844*
Depot KP, lade 10-34^e
Depot KP, lade 10-35: niet in schenking
Depot KP, lade 10-36: niet in schenking
Depot KP, lade 10-37: niet in schenking

39. Ferraris, Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden (gedeelte)
Op initiatief van *Pro Civitate* (cultureel centrum opgericht door het Gemeentekrediet van België) werd een aantal jaren geleden de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, van 1771 tot 1778 gerealiseerd door toedoen van graaf de Ferraris, integraal heruitgegeven. De collage van verschillende fragmenten in mijn verzameling (samen 64 x 95 cm) vertoont de loop van de Schelde vanaf Burcht tot aan de Nederlandse grens. Op de linker Scheldeoever: Burcht, Zwijndrecht, Melsele, Beveren, Haasdonk, Nieuwkerken, Vrasene, Kallo, Verrebroek, Kieldrecht en Doel met de talrijke gehuchten. Op de rechterover Austruweel, Wilmarsdonk, Oorderen, Hoevenen, Lillo, Stabroek, Berendrecht en Zandvliet. Op de hele oppervlakte van het gebied zijn alle grondpercelen getekend! 1775
Brussel, Gemeentekrediet van België
64 x 95

Depot KP, lade 10-38
Depot KP, lade 10-39: niet in schenking
Depot KP, lade 10-40: niet in schenking
Depot KP, lade 10-41: niet in schenking
Depot KP, lade 10-42: niet in schenking

40. Peter Verbist, *Caerte figurative van 't Lant van Waes ende Hulster Ambacht als mede de rievier de Schelde, met de rechte ghelegentheynt van de naest liggende landen van nieus verbeetert door Peeter Verbist*
Zeer mooie en zeer gedetailleerde kaart van de situatie in Hulster Ambacht, Axel Ambacht, Saeftingen, Het Landt van Beveren, Het balliuschap van 't Landt van Waes en de gebieden rond deze regio's weinige jaren na de Vrede van Munster (1648) en het einde van de Tachtigjarige Oorlog. Indrukwekkend op deze kaart *Den Hont* ofte Westerschelde met de talrijke 'gaten' en geulen tot zeer diep landinwaarts. 1656
Sint-Niklaas, Bibliotheca Wasiana, 1993, gedrukte zwartwit reproductie 74 x 70
Depot KP, lade 10-43
Depot KP, lade 10-44: niet in schenking
41. J.B.F. Manderschaidt, *Den kercken hoeck*
De wijk kerkenhoek van Melsele. Deze kleurenafdruk uit de kaartenatlas van J.B.F. Manderschaidt (1704-1784) kwam in 1992 tot stand op initiatief van de heemkundige kring Het Land van Beveren. Dit grondplan toont ons het centrum van Melsele met de kerk en de bewoning, de hoge wip en andere merkwaardige bijzonderheden, en verder de genummerde perceelsindeling en het tracé der straten. Meer informatie bij deze kaart vindt men in *Het Land van Beveren*, jaargang XXXV, 1992, pp. 95-112 en pp. 125-158. [1750]
Beveren, Heemkundige Kring het Land van Beveren, 1992, kleurenafdruk 60 x 40,5 coll. E. Lesseliers
Depot KP, lade 10-45
42. J. Van Goethem, Plan van het fort Sinte-Marie (Kallo) en omgeving.
Toont het fort met gebouwen en omwallingen, en allerlei omgevingselementen m.b.t. het fort en de Schelde. Foto afkomstig van Rijkhard Van Gerven. Ter inlichting: de graven van Goesbeeck waren de laatste heren van Kallo. De *Stede, Poort ende Heerlyckheyt van Calloo* behoorde vroeger aan de heren van Beveren, en na verkoop eerst aan de Antwerpse kooplieden Jan Broes en Jan Baptist Cachopin de la Redo. 14 voet in 1 roede = 3,8542 m 1 voet = 3.8542/14 = 27,53 cm. De maat voorkomend in deze tekst correspondeert dus met 70,75 m, want: 18 x 3,8542 m = 69,3756 m; 5 x 27,53 cm = 1,3765 m + 69,3756 = 70,7521 m
1720
Ten versoecke vanden heer Graeve van Groesbeecke hebbe ick, onderschreven gesworen Lantmeter gead(mitteert) inden Rade van Staeten van sijne keijserlijcke ende catholycque ma(jesteit), gemeten ende gecarteert

het fort de marie als hier in plane te sien is, ende dat de sluijse van Calloo polder alhier in caerte geteekent loopt onder den zeedijck vanden geseijden polder inde haeven, welcke sluijse distant is vanden chemin couvert ofte palisaden van fort de marie vijfthien Roeden eenen voet ende vanden voorseyde chemin couvert tot het schippershuijs disteert achthien Roeden vijf voeten alwaer op den voorseyde dijck staen diverse meerpalen waer aen de schepen vast gemaect worden als oock dat den rijsberm teghens het voorlant aen het fort de marie van de sluyse tot het hooft lanck is drijendertich Roeden salvo justo aldus gemeten de distanties vande sluijse ende schippershuijs voorseyt lancx de cruijne vanden dijck met Ghendtse maete van veerthien voet inden Roede ten bijwesen van den heer gouverneur vant' fort de Marie ende van eene Ingenieur van sijne Ma(jesteit) genaemt don francisco..... in dato den vierde ende vijfde september 1720 als nu den 14e september 1720 (get.) J. Van Goethem - Onder een doorgehaalde regel staat nog: Bene deletum (goed vernietigd), opnieuw getekend door J. Van Goethem.

Depot KP, lade 10-46

43. J. Van Goethem, *Kaart van de Polders van Calloo, Sint Anna Keetenisse, Den Doel, Arenbergh, Coninkcx Kieldrecht, Turfbanken, Saleghem, Extentie, Hoogh en Leegh Verbroeck*

Deze gedrukte reproductie (71,5 x 51 cm) van een kaart van het Algemeen Rijksarchief te Brussel (ARA, K. Pl. Nr. 441), kwam via het waterbouwkundig laboratorium te Borgerhout in het bezit van Rijkhard van Gerven, die ze bij leven aan ons overmaakte. Qua voorstelling niet spectaculair, is ze ongemeen interessant omwille van talloze gegevens i.v.m. de polders en de dorpen, de forten, waterlopen, kreken, wielen, wegen, molens, enz., omwille ook van de tientallen toponiemen in 1738. De kaart werd door J. Van Goethem getekend op verzoek van de hoogbaljuw en de hoofdschepenen van het Land van Waas, om kennis te nemen van de plannen die de commandant van de forten Lillo, Liefkenshoek, Frederik Hendrik en Kruisschans voorstelde om het gebied van Doelpolder tegen de Staten te beschermen. De tekst links onderaan kan bijna doorgaan als een wegbeschrijving van een wandeling rond Doelpolder. N.B. Op het rechterfragment van de kaart werd naderhand (door Rijkhard Van Geveren) een gedeelte met zwarte inkt omkaderd; dit ingekaderd gebied werd opgenomen in zijn boek *De Scheldepolders van de Linkeroever* (Beveren, 1977), p. 487. In de commentaar hierbij (p. 486) noemt R. Van Gerven de commandant van Liefkenshoek en andere forten *Tassis*. Wij maken daar *Fassie* van. (In diezelfde zin gelezen op 05/11/2010 - C.G.) Op de kaart links onderaan ook een schaal van 700 Gentse roeden ofte *een alf mijle sveegs*. Vermits 1 roede 3,8542 m is, is 1 mijl x 1400 = 5,395,88 m. 1738 *Ten versoecke van Mijn Ede Heeren hoogh Balliu ende Hooft Schepenen vanden Lande van Waes, hebbe ick, onderschreven Ingenieur ende*

geswooren Lantmeter van sijne Keyserlijcke ende Catholijcke Majesteit, gemaect dese plan figurative vanden polder Den Doel ende vande omliggende bevoeijde schorren ende slycken te weten de Peirdreschorren, het Luijs ende bevoeijde schorren onder Kieldrecht, ten eijnde om te verthoonen de dessijnen ende speculatiën die Dhr. Fassie (Tassis?), Commandeur vande forten Lilloo, Liefkenshoeck, Cruysschans, Frederick Henrick etc. cum suis heeft genomen bij sijne gedaene voetbeterde rondt de dijcken van den polder den Doel gedaen op den 23en Julij 1738 als volgens: Alvorens hebben de voornoemde heeren bedient met Caerten ende boecken hunnen wege genomen van het fort Liefkens hoeck langs den Schelde dijk vanden Doel tot dat se sijn gecomen op den hoeck der aencopplinge vanden afgespoelden dijk van het geïnnundeerde peirdreschor, recht tegenover het fort Frederick Henrick ende aldaer geprojecteert te maecken eene nieuwe fortificatie hebbende correspondentie met voornoemd fort Frederick om aldaer de leege Schelde te commanderen welcke plaetse alhier in plan is betrocken met een roode kringe ende aangewesen met de letter A. Van daer voortgaende langs den ouden Doel ende ront den Doelsen zeedijck sijn de voornoemde heeren gecomen op Ste Anthonis hoeck, alwaer sij insgelijcx hebben geprojecteert te maecken eene nieuwe Fortificatie tot het flanqueren van alle dijcken aldaer aencoppelende, welcke plaetse alhier in plane oock is betrocken met een roode kring ende geteeckent met de letter B. Van daer voortgaende langs Sinte Anthonis Dyck hebben de voornoemde heeren op Calis hoeck hunnen speculatie genomen ende aldaer de dijcken ende passagies te flanqueren welcke plaetse alhier in plan oock is aengewesen met een roode kringe bij de letter C. Welcke fortificaties sullen dienen om in cas van oorloge te maecken eene linie van Sinte Anthonis dyck ende langhs den geslechten dijk tot aen 't fort Liefkens hoeck, welcke linie alhier is aangewesen met roode gestippelde ravelijnen, alfmaenen ofte drijhoecken buyten tegen de voorseyde dijcken geteeckent. Tot definitie ende bewaernisse van voornoemde geprojecteerde fortificatiën ende linie ende tot desavantagiën van sijne majesteits landen) sullen ten tijde van oorloge doorgesneden woren, eerst den Arenberghsen zeedyck 't eijnden de Creke genaemt het Backers hol, ter plaetse alhier geteeckent met de letter D.D. waer door den polder van Arenbergh sal innunderen. Den polder van Arenbergh geïnnundeert sijnde, sal den Callotsen zeedijck seer facijlijk doorgesneden worden aen het wiel ofte grontgat alhier in plan geteeckent met de letter E. Ende polders van Calloo alsoo geheel innunderen door de zeewaeteren als de voorgaende. De polders van Ste Anna Keetenisse sullen seer haesetlijck geïnnundeert ende verdroncken worden door de sluijse gelegen onder de contrescarpe van het fort Liefkens hoeck. welcke voornoemde doorsnijdingen ende inundatiën sullen dienen tot verderf ende totale ruïne van alle de voordere polders ende landen van sijne keijserlijcke majesteit, die bij dese plan betrocken ende verthoont sijn. Nota dat de voorschreven nieuwe geprojecteerde fortificatiën ende linie niet behoorelijck

en connen getraceerd worden sonder te incorporeren het terrain van sijne majesteit als bij de voorschreven roode kringen ende gestippelde ravelijns te sien is. Aldus gedelineert overgelevert ende geëxhibeert desen 28 november 1738. (get.) J. Van Goethem, Geometrael mathematicus.

Depot KP, lade 10-47

44. R. van Gerven, gekopieerd van Steven Janssens, Opmetingskaart van de Sint-Annapolder, ten zuiden van Doel, met de ligging van het fort Liefkenshoek en de hoeves in genummerde percelen. [situatie van 1625] *Caerte ende Metinghe van Ste. Annapolder gelegen Zuijwaerts vanden Doel in Vlaenderen gedaen bij mij onderges. gesworen Lantmeter ten versoecke vanden heeren hooftgelanden van den selven polder ende is gemeten hemels breete te weten dijckslooten-straetslooten ende Scheijslooten halff ende aende kreken 6 voeten int water ten wederzijden ende voorts alle onlossel. creken uijtgetrocken de groote ende namen vande proprietarissen in ijder perceel gestelt geteekent p. n° 1-2-3 etc. ende gestelt opden cleijnen voet na de echte conste van Geometria waer opgemaect is eene Veltboeck dewelcke mette caerte is accordeerende ende is groot bevonden int geheel gem. Roeden ende den gepleijneerde dijcken sijn oick gem. hemelsbreete geteekent p. n° 1-2-3 etc. ende de groote in ijder perceel gestelt aldus gedaen mette Gentsche roede lanck 12 v ende 300 roeden gerekent voor een gemet Inde maent October 1625 toirconden deses geteekent Steven Janssens*

Kalk 47,5 x 51,5

Depot KP, lade 10 VIII [9]

45. D.W. Hattinga naar Ricquere, *Etat du Peerdeschoore Kaart van de 'Paardeschorre Polder'*, voor de inundatie van 1715 uit de Hattinga-atlas. Afkomstig van Richard Van Gerven. Zie ook de Scheldepolders van de L.O., p. 452. 1740 en 1746 *Etat du Peerdeschoore Poldre avant l'inondation de l'année 1715; grand 152 Mesures, 34 verges: copiée suivant l'original par Ricquere A° 1740*. Waarna gecopieert door W.T. Hattinga, en voors door mij. Tholen den 19 Octob. 1746. (get) D.W. Hattinga

fotografische afdruk. Zwart-wit 43,5 x 30 Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage geen nummering

Depot KP, lade 10

46. D.W. Hattinga en W.T. Hattinga naar De Waal, *Kaarte van den Polder het Luys*
Kaart van de Luyspolder, waar de limietscheiding van het Land van Saeftinge en tussen de jurisdictie van Doel eindigt, uit de Hattinga-atlas. Afkomstig van R. Van Gerven, zie ook de Scheldepolders van de L.O., p. 449. 1739, 1740, 1746

Kaarte van den Polder het Luys groot 860 gem. 201 roeden gelegen tegens

den Doel, en geinundeerd A° 1745, door welke Limijtscheijdinge van het Land van Saftingen, ende tussen de Jurisdictie van den Doel, Lande van Waas tegens de Schelde eijndigt: welker originele kaarte door den gesw. Lantmeter de Waal gecopieert is A° 1739. Waar na gecopieert ende verkleijnt is door W.T. Hattinga in den Jare 1740. Na welke deesen gecopieert is door mij ondergeschreven in Tholen den 19 October 1746. D.W. Hattinga.
fotografische afdruk. Zwart-wit 43,5 x 30, Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, geen nummering
Depot KP, lade 10

47. D.W. Hattinga en W.T. Hattinga naar Ricquere en anderen, *Limites qu'on a demandé en Flandre.*

Kaart van het Land van Waas, Antwerpen en Staats-Vlaanderen met aanduiding van de grenzen in 1664, 1715, 1718 en 1735.1745
Gemaakt bij Ricquere en andere gesw. Lantmeters gecopieert door W.T. Hattinga. Waar na door mij gecopieert. Tholen den 15 Novemb 1745. (get.)
D.W. Hattinga
fotografische afdruk. Zwart-wit 44,5 x 60, Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage geen nummering
Depot KP, lade 10

48. D.W. Hattinga naar Steven Jansen en J. Van Goethem, *Kaarte van de Polders den Doel, St-Anna en Keetenisse Kaart van de polders van Doel, Sint-Anna en Ketenisse*

met ingetekende percelen en aanduiding van omvang en inplanting hoeves 1628-1629, 1711, 1729, 1739, 1746
Kaarte van de Polders den Doel, St-Anna, en Keetenisse, gemeten op ordere der Hooftgelanden A° 1628, en 1629 door Steven jansen, en gecopieert door J. van Landeghem A° 1711. waar na gecopieert door J. Van Goethem in den Jare 1729: na welke gecopieert, ende op 2/5 in de lengte verkleijnt is door W.T. hattinga in den Jare 1739. Waar na deesen gecopieert is door mij ondergeschreven. Tholen den 12 october 1746. (get.) D.W. Hattinga
fotografische afdruk. Zwart-wit 38,5 x 60,5, Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, geen nummering
Depot KP, lade 10

49. W.T. Hattinga naar Johan Anthonisse de Jonge, *Oude gelegenheit en limieten van het Land van Saeftingen. Kaart van de polders van Verrebrouck, St-Niclaes, St-Anne, den Doel, St-Anthonis, den ouden polder van Kieldrecht, den Venschen polder, Brugsen Polder, Seijs Polder, Noort Polder, Vrancken Polder [1586], 1746*

Deesen is gecopieert door W.T. Hattinga na een oud kaartie gemaakt, en beschreven door de hand van den Heer Johan Anthonisse de Jonge, Hr van oosterland; in den jare 1586 Burgemeester van Zierikzee. Het geene met roode strepen en letters staat, is op het selve kaartie aangevult door desselfs soon Anthonij de Jonge Burgemeester van Zierikzee A° 1631, en daar na

Rekenmeester van Zeeland etc. Aldus gecopieert Tholen den 22 October 1746. (get.) W.T. Hattinga
fotografische afdruk. Zwart-wit 47 x 59,5, Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, geen nummering
Depot KP, lade 10

50. D.W. Hattinga en W.T. Hattinga naar Ricquere, *Kaarte van het Paarde Schorre en den Doel Kaarte van het Paardeschorre en den Doel, gemaakt in den Jare, 1740 door Ricquere gesw. Lantmeter om te dienen op het congres ter selver tijd tot Antwerpen wegens de Limijtscheijdinge etc. Welke gecopieert is ten voornoemden Jare door W.T. Hattinga, en voors door mij. Tholen, de, 15 Octob. 1746. (get.) D.W. Hattinga 1740, 1746.*
Kaarte van het Paardeschorre en den Doel, met perceelindeling en inplanting van hoeves en gebouwen en legende.
fotografische afdruk. Zwart-wit 45,5 x 60, Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, geen nummering
Depot KP, lade 10

51. D.W. Hattinga en W.T. Hattinga naar van Landeghem, *Kaarte der Polder van Arenberg Kaart van den Arenbergpolder, met perceelindeling en –omvang 1688, 1740 en 1746 Kaarte der Polder van Arenberg en Kieldregt, bestaande uijt verscheijde oude geinunde Polders bedijkt A°1688, gemaakt door van Landeghem gesworen Lantmeter in den jare 1688, ende door den selven verkleijnt A°1711, met bijvoeginge der oude Dijken volgens een kaarte de Anno 1574. Welke verkleijnt ende gecopieert is door W.T. Hattinga in Lillo den 25 April A° 1710. Waar na deesen gecopieert is door mij ondergeschreven. Tholen den 8 October 1746. (get.) D.W. Hattinga*
fotografische afdruk. Zwart-wit 44 x 59,5, Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, geen nummering
Depot KP, lade 10

52. Michiel van Gelre, *Kaart van percelen aan beide zijden van de Kalloose straat in de polder van Kallo op verzoek van de heer van Kallo, Catopin. Met legende en de namen van de eigenaars/bewoners. Afkomstig van Rijkhard van Gerven. 1657*
Caerte ende metinge gedaen bij mij Michiel van Gelre gesworen Lantmeter Inden Decreten ende Rade van Brabant geadmitteert tot Antwerpen residerende. Ten versoucke van dheer [onleesbaar] [onleesbaar] Catpin heere van Calloo, van desen neven gecarteerde erfkens gelegen aen wedersijden van de Calloosche Strate inden polder van Calloo ende syn groot bevonden als volgt
fotografische afdruk. Zwart-wit 40 x 26, RA Namen Archives de Franc Waret, nr. 2476
Depot KP, lade 10 VIII [35]

53. *Kaart van de grens tussen Sint-Gillis en Vrasene, met aanduiding van de percelen en de omvang ervan.*

*fotografische afdruk. Zwart-wit 38 x 27, RA Beveren Kieldrecht en Doel, polder, nr. 7
Depot KP, lade 10 VIII [41]*

- 54.** M. Mys, Kaarten van het Waasland en Oost-Zeeuws-Vlaanderen met de evolutie van de landschapsontwikkeling: 1584-1585; 1586-1608; (1609) - 1621-1645; 1645-1682; 1682-1702; 1770-1800.
*Fotokopies 30 x 42, collectie Liefkenshoek – BTK, 6 stukken
Depot KP, lade 10*
- 55.** Kopieën van details van niet te identificeren kaarten
Depot KP, lade 10
- 184** E.D'H[], Plan van de bestaande toestand van het fort Liefkenshoek. 1980
Gemeente Beveren - dienst 35 - parken en plantsoenen
43 x 63,5
Gemeente Beveren
LH-HC3
- 185** Stafkaart van Lillo 7/8
op schaal 1/10.000 met perceelafbakening en ligging van hoeves. [1928]
Institut cartographique militaire
112 x 90
LH-HC3
- 186** Kaart van Antwerpen met de twee fortengordels. 1865
Fotokopies
49 x 56,5, geen herkomstgegevens
LH-HC3
- 187** Nicolaas Visscher, *Nieuwe Kaerte van 't Land van Waes ende Hulster Ambacht vertoonende oock de Stroomen van de Ooster ende Wester Schelde.* 1650
Op de rechterhelft van de kaart zijn afgebeeld: *De Polder van namen, t Landt van den Doel, t Land van Ketenes, het Verdronken Landt van Saeftinge, het Land van Beveren en 't Landt van waes, Hulster Ambacht, Axeler Ambacht en asseneder Ambacht.* Deze kaart behoort bij het boek *Frontier Steden en Sterckten. Vestingwerken in Oost-Vlaanderen en Oost-Zeeuws-Vlaanderen 1584-1839* door P. Stockman en P. Everaers.
Uitgeverij De Maelstede, Hulst, 1997.
*Reproductie 50 x 56; Oudheidkundige Kring de Vier Ambachten, Hulst
Depot KP, lade 10*
- 188** Kaart van Noord-Vlaanderen en Zeeland ten tijde van graaf Gwijde van Dampierre omstreeks 1280 [16de eeuw]
*Reproductie 50 x 70, Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel kaartenafd. III, nr. 6834
fotografie dr. H.C.E.M. Rottier.
Depot KP, lade 10 – 41*

- 189** *Carte tres particuliere du Pays de Waes, ou sont marqués les Lignes depuis Anvers jusques a Gand.* 1706
Kaart van het Land van Waas, met aanduiding van de linies tussen Gent en Antwerpen uitgegeven bij Eugène Henri Frickx (ed), Brussel
Reproductie 55 x 66,5, Bibliotheca Wasiana Sint-Niklaas
Depot KP, lade 10 – 42/51
- 190** Jacob van Deventer, *Zelandicarum insularum exactissima et nova descriptio auctore Iacobo a devantria.* 1542-1546
Kaart van Zeeland met o.m. aanduiding van Causuweele en andere verdwenen dorpen.
Reproductie 42 x 56
Depot KP, lade 10-47
- 191** *Nieuwe Kaart van het westelykste gedeelte van Staats Vlaanderen en Nieuwe Kaart van het Oostelykste gedeelte van Staats Vlaanderen.* 1747
Kaart van Oost- en West Zeeuws-Vlaanderen uitgegeven bij Is. Tirion (ed), Amsterdam
Reproductie 42 x 80
Depot KP, lade 10-40
- 192** *Wasia - 't Land van Waes.* [17de eeuw]
Kaart van het Waasland, uitgegeven in 1988 door de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas vzw
Reproductie 40 x 60
Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas vzw
Depot KP, lade 10-16
- 193** *Nieuwe caert vande ghelegenheijt vande forte van Calloo Verrebroeck met deycken soo die selve sijn door ghesneden ende gefortificeert gewest heeft* [17de eeuw]
Kaarten van de forten van Kallo en Verrebroek met de doorgestoken dijken.
Peeter Verbist (ed), Antwerpen
Fotografische reproductie 33,5 x 41,5
Collectie Bodel Nijhof, Leiden
Depot KP, lade 10-15
- 194** *Flandria Comit*
Kaart van het graafschap Vlaanderen naar de kaart van Gerard Mercator.
Reproductie 37 x 52
Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas vzw
Depot KP, lade 10-36
- 195** Kaart van de heerlijkheid Beveren [1602]
Reproductie 56,5 x 49
Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas vzw
Depot KP, lade 10-35

- 196** G. Miry, Kaarten van de Grote Markt van Sint-Niklaas omstreeks 1780
[1780]
lithografie
Reproducties 30 x 65,5
Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas vzw
Geen nummering
3 stukken
Depot KP, lade 10-37
- 197-205** W.T., D.W.C., A. Hattinga, Hattinga-atlassen.1745-1746
Kaarten van Vlaanderen uitgegeven door de Stichting tot bevordering
van de uitgave van de Hattinga-atlassen te Utrecht in 1978.
Reproducties 40,5 x 55
Depot KP, lade 10-39/1-39/5
- 197** W.T. Hattinga, *Kaarte van Staats-Vlaanderen Kaart van Staats-Vlaanderen, met de oude en nieuwe limiten, mitsgaders de Schelde bij Lillo en naast aangelegen landen.* 1745
Depot KP, lade 10-39/1/a
- 198** W.T. Hattinga, *Schelde by Lillo, en anast aangelegen landen Kaart van Staats-Vlaanderen, met de oude en nieuwe limiten, mitsgaders de Schelde bij Lillo en naast aangelegen landen.* 1745
Depot KP, lade 10-39/1/b
- 199** D.W.C. Hattinga, *Partie Occidentale du Comte de Flandre.* 1745
Depot KP, lade 10-39/2/a
- 200** D.W.C. Hattinga, *Kaart van St-Laureins, St-Margriete, Waterland-Oudeman en Watervliet,* 1746
Depot KP, lade 10-39/2/b
- 201** W.T. Hattinga, *Kaarte van geheel Staatsvlaanderen, ende naastgelegen landen Kaart van Kallo, melsele, Zwijndrecht en Antwerpen,* 1746
Depot KP, lade 10-39/3/a
- 202** *Kaart van Staats-Brabant, met het fort Liefkenshoek helemaal in het zuiden*
Depot KP, lade 10-39/3/b
- 203** D.W. Hattinga, *Kaarte van het markgraafschap van Antwerpen,* 1746
Kaart van Antwerpen met de twee fortengordels
Depot KP, lade 10-39/4
- 204** D.W.C. Hattinga, *Plan van Lillo.* 1746
Plan van het fort Lillo

Depot KP, lade 10-39/5

205 D.W.C. Hattinga, *Carte particuliere des Limistes en Flandre ...1745*
Depot KP, lade 10-48/2/c

206 Ferraris, Verklarende teksten bij de uitgave van Pro Civitate van de
kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden. 1965
2006/1

II. Archiefbescheiden

56. Inventaris van de verzameling van kaarten, grondplannen en prenten van
Herman Cools. 1995
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1

57. Stukken betreffende topografische kaart van het Land van Waas door J.B.
de Bouge in 1788 en de heruitgave van de kaart door de Bibliotheca
Wasiana in 2003. 2003
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1

58. Aantekeningen van Herman Cools betreffende kaarten aanwezig in zijn
collectie. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1

59. Nota bij de uitgave door de Heemkundige Kring het Land van Beveren van
de kaart *Schelde by Lillo en naast gelegen landen*, gemaakt door W.T.
Hattinga (15 augustus 1745), ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van
de vereniging. z.d.
Nederlands 1 stuk
LH-HC 1

60. Dossier betreffende het project van G. Willems voor de inrichting van een
landbouwmuseum in het fort Liefkenshoek. 1988-1989
Kopies 1 band
Nederlands
LH-HC 1

61. Stukken uit het persoonlijk archief van Rijkhard Van Gerven betreffende de
oprichting en zijn lidmaatschap van de Raad van Bestuur van de Simon
Stevinstichting, en de relatie van de Stichting tot het fort Liefkenshoek tegen
de achtergrond van de plannen voor de havenuitbreiding op de Linkeroever.
1963-1973
Nederlands 1 pak

Een gedeelte van zijn archief (met betrekking tot het fort Liefkenshoek) heeft R. Van Gerven aan Herman Cools geschonken

LH-HC 1

62. Artikels door J. Van der Baan in de *Navorscher* betreffende de predikanten te Lillo en te Liefkenshoek. 1886, 36ste jaargang; 1890, 40ste jaargang
Kopies 1 omslag
Nederlands
LH-HC 1
63. Stukken betreffende het archief en de inventaris van *alle de Papieren en Documenten van Ste Anna en Keetenisse Polders* aangetroffen in het sterfhuis van jonker Abraham Jacobus Josephus Hyacinthus van der Aa de Randerode, hoofdgecommitteerde van de polders op 1 augustus 1769. 1974
Inventaris in kopie 1 omslag
Nederlands
LH-HC 1
64. Tijdschrift *Polderheem*, 14de jaargang, nr. 3 van 1979 waarin speciale aandacht voor de forten Lillo en Liefkenshoek. Artikels inzake Liefkenshoek: H. Le Page, *1579 - De aanleg van de Forten van Lillo en Liefkenshoek*; J. Van den Broeck, *Het fort van Liefkenshoek*; M. Bollen, *De marmietenoorlog in 1784*; J. Van den Broeck, *Een Rooms-Katholieke kerk op Liefkenshoek*; Plattegronden van Liefkenshoek en Lillo; G. Geerts, *Lillo en Liefkenshoek in de Europese diplomatie 1830-1839*; Frans Reynaerts, *De overzetsdienst tussen Lillo en Liefkenshoek rond 1900*; M. De Wulf, *Liefkenshoek quarantainestation*. 1979
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
65. Aantekeningen betreffende terminologie uit de krijgskunde en de fortenbouwkunde (Van Dale). z.d.
Nederlands 1 stuk
LH-HC 1
66. Folder van de Simon Stevinstichting. z.d.
Nederlands 1 stuk
In tweevoud
LH HC 1
67. Briefwisseling van Herman Cools als hoofdredacteur van het Land van Beveren met dr. J. Belonje betreffende de publicatie over Liefkenshoek van een artikel van deze laatste in het tijdschrift. 1980
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1

68. Aantekeningen van Herman Cools en Edwig Leten naar aanleiding van een onderzoek naar de Vrede van Münster in 1648. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
69. Aantekeningen van Herman Cools naar aanleiding van een onderzoek naar de kerk van Liefkenshoek. z.d.
Nederlands 2 stukken
LH-HC 1
70. Aantekeningen van Herman Cools naar aanleiding van een onderzoek naar de bewoning en de bevolking van Liefkenshoek, met belastingplichtigen voor een burgerhuis in 1766. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
71. Aantekeningen van Herman Cools naar aanleiding van een onderzoek naar de molen van Liefkenshoek. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
72. Aantekeningen van Herman Cools naar aanleiding van een onderzoek naar het fort Liefkenshoek in het Rijksarchief te Beveren. z.d.
Nederlands 4 stukken
LH-HC 1
73. Aantekeningen van Herman Cools naar aanleiding van een onderzoek naar de toponomie van Liefkenshoek. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
74. Aantekeningen van Herman Cools naar aanleiding van een onderzoek naar de veerdiensten op Liefkenshoek. z.d.
Nederlands 2 stukken
LH-HC 1
75. Stukken betreffende krantenartikels inzake Liefkenshoek. 1982, 1984
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
76. Manuscript van hoofdstukken I en II [van de kleine cultuurgids].
 Handgeschreven. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 1
77. Manuscript van de Kleine Cultuurgids, gecorrigeerd door meerdere proeflezers. z.d.

- Nederlands* 1 omslag
LH-HC 1
78. Stukken betreffende de vergaderingen van de gemeentelijke werkgroep Liefkenshoek. Met documentatie. 1980-1982
Nederlands 1 pak
LH-HC 1
79. Overdruk van het artikel *Beplantingen op vestingwerken* door J. Belonje, verschenen in het *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond*, jaargang 70, aflevering 4, 1971, pp. 91-97.1971
Nederlands 1 band
LH-HC 1
80. Stukken betreffende contacten met de Simon Stevinstichting over het verloop van de Tachtigjarige Oorlog. 1984-1985
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
81. Briefwisseling van Herman Cools met particulieren en instellingen betreffende het fort Liefkenshoek. 1980-1981, 1985, 1991
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
82. Beleidsplan van de gemeente Beveren voor het fort Liefkenshoek. 1985
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
83. Artikels betreffende de 400ste verjaardag van de Pacificatie van Gent uit *het Volk en de Autotoerist*. 1976
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
84. Dossier voor de opstart van het project *Herwaardering van een historisch erfgoed: fort Liefkenshoek*. 1980
Nederlands 1 band
LH-HC 2
85. Folders van het fort Liefkenshoek. z.d.
Nederlands 3 stukken
LH-HC 2
86. Kaart van de legerverrichtingen bij de Slag te Kallo in 1638 door R. Van Gerven. 1957
Kopie 1 stuk
Nederlands
LH-HC 2

87. Artikel van Herman Cools verschenen in *het Vrije Waasland* van 29 september 1989: *Hoe het kwam dat de (stoute) Belgen Zeeuws Vlaanderen niet kregen*. 1989
Nederlands 2 stukken
LH-HC 2
88. Artikel *Kogge meert aan in Liefkenshoek* van Wim Nys. z.d.
 Concept 1 omslag
Nederlands
LH-HC 2
89. Leidraad voor de tentoonstelling *Fort Liefkenshoek en de verhouding tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden*. 1998
Nederlands 1 stuk
LH-HC 2
90. Stukken betreffende het opmaken van een tijdslijn van de geschiedenis van Liefkenshoek. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
91. Aantekeningen van Herman Cools betreffende de geschiedenis van het fort en de Staats-Spaanse linies van diverse aard. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
92. Aantekeningen betreffende kaartmateriaal en gravures (van o.a. de schipbrug van Farnese) uit andere collecties. z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
93. Aantekeningen betreffende fotografisch materiaal in andere collecties. 1980, z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
94. Stukken betreffende iconografisch materiaal betreffende Liefkenshoek in andere collecties. 1980, z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
95. Catalogus van de tentoonstelling *Oude Landkaarten* van 27 mei tot en met 6 juni [z.j.] georganiseerd door de Amro Bank van Axel. z.j.
Nederlands 1 band
LH-HC 2

96. Drukproeven van de kleine Cultuurgids, gecorrigeerd door meerdere proeflezers. 2005
Nederlands 1 pak
LH-HC 2
97. Artikel van Richard Willems betreffende Liefkenshoek. Z.d.
Concept 2 stukken
Nederlands
LH-HC 2
98. Artikel van R. van Gerven in *Bijdragen tot de geschiedenis 'Historische schets van de gebeurtenissen 1830-1839 te Kalloo met hun weerslag in het huidig volksleven'* gepubliceerd in jaargang 21, 1930, pp 361-371
Kopie 1 omslag
Nederlands
LH-HC 2
99. Artikel van J.D.W. in *Bijdragen tot de geschiedenis 'De Gemeente Doel in de oorlogsgebeurtenissen van het jaar 1832, gepubliceerd in 1931.*
Kopie 1 omslag
Nederlands
LH-HC 2
100. Aantekeningen van Herman Cools bij zijn literatuuronderzoek betreffende Liefkenshoek. Z.d.
Nederlands 1 pak
LH-HC 2
101. Artikel van Floris Prims, *Het fort van Liefkenshoek* gepubliceerd in *Antwerpiensia*, deel 22, 1952, pp. 85-101
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
102. Artikel in *L'Union, le journal du matin, première année, numéro 190, mercredi 26 décembre 1832*, betreffende een poging van de Nederlanders om vanuit Liefkenshoek Doel aan te vallen. Z.d.
Kopie 2 stukken
Frans
LH-HC 2
103. Artikel van Kamiel De Schrijver *Liefkenshoek, een fort dat niet mag verdwijnen*, vermoedelijk gepubliceerd in de *Autotoerist* van september 1969
Kopie 1 omslag
Nederlands
LH-HC 2
104. Krantenartikels betreffende Liefkenshoek 1979-1980. 1982

- Nederlands* 1 omslag
LH-HC 2
- 105.** Aantekeningen van Herman Cools bij zijn archiefonderzoek betreffende Liefkenshoek. Z.d.
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
- 106.** Stukken betreffende de inrichting van een heemkundig landbouwmuseum in het fort Liefkenshoek. 1988-1989, 1992
Nederlands 1 omslag
LH-HC 2
- 107** Artikel van Rijkhard van Gerven *Het "zoute" Waasland. Een wandeling door de polder te Kallo*, verschenen in het *Land van Beveren*, jaargang VIII, pp. 21-24. Z.d.
Nederlands 2 stukken
LH-HC3
- 108** Liedtekst van *Een nieu liedt*, waarin een mislukt Spaanse aanval op het fort Liefkenshoek op 28 juli 1641 wordt bezongen, op de toon van *tSchilderijtje*, verschenen in de *Maasgouw*, weekblad voor Limburgse Geschiedenis, Taal- en Letterkunde van 2 december 1880. Z.d.
Kopie 2 stukken
Nederlands
In tweevoud
LH-HC3
- 109** Kennismakingsfolder met het fort Liefkenshoek, uitgegeven ter gelegenheid van de achtste jaarbeurs van Beveren van 26 september tot 4 oktober 1981 door het BTK-project. [1981]
Nederlands 4 stukken
LH-HC3
- 110** Artikel *Doel, een dorp om van te genieten*, verschenen in een niet-gekend tijdschrift van een onbekende auteur. Z.d.
Nederlands 2 stukken
LH-HC3
- 111** Plattegrond van Doel met uitgestippelde route van een stoet. 1981
Nederlands 1 stuk
LH-HC3
- 112** Manuscript van de kleine Cultuurgids, met illustraties (in gekopieerde vorm). 2005
Nederlands 1 omslag
2 versies

LH-HC3

- 174** Briefwisseling tussen Herman Cools en het Rijksarchief in Zeeland inzake de bestelde afbeeldingen uit de *Zelandia Illustrata*. 1980
Nederlands 1 omslag
LH-HC3
- 175** Briefwisseling tussen Herman Cools en het Algemeen Rijksarchief te Den Haag inzake bestelde afbeeldingen van het fort Liefkenshoek. 1980
Nederlands 3 stukken
LH-HC3
- 176** Lijst van bestelde afbeeldingen bij het Stadsarchief Antwerpen. Z.d.
Nederlands 1 stuk
LH-HC3
- 177** Krantenartikel betreffende de aankondiging van de verpachting van loten visvangst bij het fort Liefkenshoek in het café St. Cecilia op de Markt te Beveren op 27 maart 1947, verschenen in een onbekende krant. [1947]
Nederlands 1 stuk
LH-HC3
- 178** Krantenartikel betreffende de ontdekking van zeven menschedels in Kallo, verschenen in een onbekende krant op 11 september 1951. [1951]
Nederlands 1 stuk
Illustratie 29bis in de kleine Cultuurgids
LH-HC3
- 179** Dossier betreffende de aankoop van vier kanonlopen van de Nederlandse staat. Met technische nota. 1985, 1993
Kopies 1 omslag
Nederlands
LH-HC3
- 180** Besluit van koning Leopold II van 15 januari 1894 waarbij hij de forten Lillo en Liefkenshoek declassificeert als verdedigingswerken. Z.d.
Kopie 1 stuk
Frans
LH-HC3
- 181** Situatieschets van de Schelde voor Antwerpen in 1584. Met legende. Uit de *Annales de l'Académie d'archéologie de Belgique*, t. VVIV, 2e série, t. VI z.d.
Kopie 1 stuk
Frans
LH-HC3

- 182 Plan van de schipbrug van Farnese opgericht in 1584, verschenen in de *Annales de l'Académie d'archéologie de Belgique*, t. XXVI, 2e série, t. VI Z.d.
 Kopie 1 stuk
 Frans
 LH-HC3
- 183 Grondplannen van het fort Liefkenshoek anno 1880 en onbekende datum Z.d.
 Kopie 2 stukken
 Nederlands/Frans
Illustratie 38 in de kleine Cultuurgids (1880)
 LH-HC3

III. Foto's

- 113 *Description du Pais de Selande*
 Foto van een ingekleurde kaart van Petro Le Poivre van West- en Oost-Zeeuws-Vlaanderen. [16de eeuw]
 Koninklijke Bibliotheek Albert I, handschriftenafdeling nr. 19611, plaat 66
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Frans
 LH-HC4
- 114 *Description particuliere du siege de la ville d'Anvers et comenceront du cotes de son Altesse le duc de Parmes par les lettres ...*
 Foto van een ingekleurde kaart van Petro Le Poivre van de belegering van Antwerpen in 1585. [16de eeuw]
 Koninklijke Bibliotheek Albert I, handschriftenafdeling nr. 19611, plaat 65
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Frans
 LH-HC4
- 115 Foto van twee ingekleurde tekeningen van Petro Le Poivre van twee Spaanse oorlogsschepen tijdens het beleg van Antwerpen in 1585. [16de eeuw]
 Koninklijke Bibliotheek Albert I, handschriftenafdeling nr. 19611, plaat 62
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Frans
 LH-HC4
- 116 *Plan du fort Liefkensoeck*
 Foto van een plan van het *Corps Impérial du Génie* van het fort Liefkenshoek. De kat is nog niet gebouwd, vermoedelijk staat nog een gedeelte van de Staatse bebouwing recht. 1810

- ARA Brussel, Fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris nr. S 134
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Frans
 LH-HC4
- 117** Foto van een plan van het fort Liefkenshoek, met de inplanting van de kat, het officiersgebouw en het kruitmagazijn. [1810-1812]
 SA A'pen
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Frans
 Foto Ed.Lesseliers
 LH-HC4
- 118** Foto van een tekening van de aanslag met een brandschip op de schipbrug van Farnese. [na 1584]
 Koninklijke Bibliotheek Albert I, handschriftenafdeling hs 19611 f 63
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Latijns
 LH-HC4
- 119** *Het beleggh der stadt Antwerpen in de jaeren MDLXXXIV en MDLXXXV*
 Foto van een gravure uit Pieter Bor, *Oorspronck, begin en vervolgh der Nederlandsche Oorlogen ...*, Amsterdam, 1679-1684, deel 5, 19de boek, tussen p. 468 en 469: situatie van de Schelde tussen de forten St. Philips en St. Marie en de ligging, van de schipbrug van Farnese, met een detail. [na 1584]
 Coll. Ed. Lesseliers nr. 34A-35A
 Foto - zwart-wit 2 stukken
 Nederlands
 LH-HC4
- 120** *Wie und wass gestalt die Diecken ...*
 Foto van de dijken van Antwerpen doorgestoken, een gravure van Frans Hogenberg uit Van Goor & zonen, Den Haag, 1977 met als ondertitel *De 80-jarige oorlog in prenten. 1585*
 Coll. Ed. Lesseliers nr. 15A-16
 Foto - zwart-wit 1 stuk
 Duits
 LH-HC4
- 121** *Aigentliche Contrafactur und Abriss, ...*
 Foto van een gravure van Michaelis Aitsinger uit *Leonis Belgici Descriptio* van de situatie van de geïnuundeerde polders langs weerszijden van de Schelde voor Antwerpen. [22 december 1584]
 Coll. Ed. Lesseliers nr. 13A-14
 Foto - zwart-wit 1 stuk

Duits
LH-HC4

- 122** Maurits verovert Hulst, 25 september 1591
Foto van een gravure van Frans Hogenberg uit de Atlas van Stolk. 25 september 1591
Foto - zwart-wit 1 stuk
Duits
LH-HC4
- 123** Foto van een gravure van Famianus Strada uit de Atlas van Stolk van Antwerpen en omgeving en o.m. een detail uit de schipbrug van Farnese. 1585
Foto - zwart-wit 1 stuk
Latijns
LH-HC4
- 124** Foto van een [gravure] van een onbekende tekenaar van het schootsbereik op de Schelde tussen de tweelingforten Liefkenshoek en Lillo. [18de eeuw] SA A'pen en coll. Ed. Lesseliers nr. 8A-9
Foto - zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 125** Foto van een waterverfschets van het grondplan van het fort Liefkenshoek. Vermoedelijk de oudste plattegrond van het fort. [16de eeuw] SA A'pen nr. 64 Ac Liefkenshouck
Foto - zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 11 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 126** Afbeelding van de stad Hulst en de schans Liefkenshoek.
Foto van een afbeelding van de stad Hulst omstreeks 1640. Gegraveerde plattegrond der beste en grootste uitgave van J. Blaeu te Amsterdam, *als vogel-oerspectief geteekend. Met de schans Liefkenshoek*. Uit dr. W.S. Unger, *Historisch-totopografische atlas Zelandia Illustrata*. Kopergravure uit Blaeu, *Theatrum urbium*. [1640]
Rijksarchief in Zeeland (nu Zeeuws Archief) - Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, Middelburg
Foto - zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 127** Liefkenshoek
Foto van een kopergravure van een plattegrond van Liefkenshoek, het

Westen bovenaan uit dr. W.S. Unger, a.w., deel 1, nr. 806 (uit Blaeu, *Toneel des aerdrijs*). [16de eeuw]

Foto - zwart-wit

1 stuk

Nederlands

Illustratie 32 in de kleine Cultuurgids

LH-HC4

128 *Il fiume Scheldia*

Foto van een kopergravure van een plattegrond van Liefkenshoek, het westen bovenaan uit dr. W.S. Unger, a.w., deel 1, nr. 807 (uit Coronelli P., *Belgio confedento altrimenti d'Olanda* - zou niet de eigenlijke titel zijn). Omstreeks 1700

Foto - zwart-wit

1 stuk

Italiaans

LH-HC4

129 Caert van Lillo, Liefkenshoek, Fredric-Henric, Cruisschans

Foto van een kaart van Lillo, Liefkenshoek, fort Frederik Hendrik en Kruisschans door W. Convert. 1726

Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage - C. de Waard, *Inventaris van kaarten en tekeningen*, nr. 1945

Foto - zwart-wit

1 stuk

Nederlands

LH-HC4

130 Foto van een gewassen tekening met Oost-Indische inkt van de schans Liefkenshoek uit dr. W.S. Unger, a.w., deel II, nr. 2296. Opvallend zijn de hoge dijken, de daken van de huizen die daar maar net bovenuit steken, het kerkje en de verkeerde ligging van de molen. Z.j.

Foto - zwart-wit

2 stukken

Nederlands

Illustratie 23 in de kleine Cultuurgids

LH-HC4

131 Foto van een kaart van de situatie der forten Lillo, Liefkenshoek, Frederik Hendrik, Kruysshans, etc. in polderlanden, opgenomen in 1740 door W.T. Hattinga, med. doctor, en D.W.C. Hattinga, ingenieur, *zijnde de kavelingen getrokken uit de polderkaarten met bijvoeging der verdedigingswerken wegens den staat en de attaques van de Franschen in 1747* door D.W.C. Hattinga en Art. Hattinga. 1751

Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage - C. de Waard, *Inventaris van kaarten en tekeningen*, nr. 1941

Foto - zwart-wit

1 stuk

Nederlands

LH-HC4

- 132 Foto van een wandtapijt van de Slag bij Lillo [1584], gemaakt in opdracht van de Staten van Zeeland. Z.j.
Zeeuws Museum, Middelburg
Kleur 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 133 Kaartje van de forten Lillo, Kruisschans, Frederik Hendrik en Liefkenshoek. *Getekent door een voornaam landmeter en Ingenieur.*
Foto van een kaartje van de situatie ter hoogte van Lillo en Liefkenshoek, verschenen in de *Vaderlandsche Extra-Courant* nr. 57 van maandag 10 mei 1784. 1784
SA A'pen en coll. Ed. Lesseliers nr. 12A-13
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 134 Plan van de situatie der forten Lillo en Liefkenshoek en de omstreken.
Foto en negatieffoto van de forten Lillo en Liefkenshoek op een schaal van 600 roeden Rijnlands. [18de eeuw]
ARA Brussel, Fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris nr. S 100
Zwart-wit 2 stukken
Nederlands
LH-HC4
- 135 *Profil du pont de Liefkenshoek. Plan du Pontlevis du Fort.*
Foto en negatieffoto van de profielschetsen van de brug van Liefkenshoek. Schaal 15 mm jaar 11.
ARA Brussel, Fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris S 131
Zwart-wit 2 stukken
Frans
LH-HC4
- 136 *Plan du fort Liefkensoeck.*
Negatieffoto van een plan van het fort Liefkenshoek van het *Corps Impérial du génie* met wellicht de Staatse bebouwing (of restanten ervan). 1810
ARA Brussel, Fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris S 134
Zwart-wit 1 stuk
Frans
LH-HC4
- 137 *Plan de l'intérieur du fort Liefkenshoek.*
Foto en negatieffoto van een plan van het binnenplein van het fort Liefkenshoek met de restanten van de Staatse gebouwen en de inplanting/contouren van de kat. Geen legende. [januari 1811]

- ARA Brussel, Fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris S 135
 Zwart-wit 2 stukken
 Frans
 LH-HC4
- 138** *Inondatie om het Fort Liefkenshoek dezelve sluis ten noorden tegen de Polder dijk van den Doel.*
 Foto en negatieffoto van een plan van het fort Liefkenshoek met aanduiding van de verdedigingscapaciteit van de kat. [1832]
 ARA Brussel Fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris S 103
 Zwart-wit 2 stukken
 Nederlands
 LH-HC4
- 139** Luchtfoto van het fort Liefkenshoek met het paviljoen op het oefenterrein.
 1978
 Aero Survey 7801/19/2214
 Zwart-wit 2 stukken
 Nederlands
Illustratie 31 in de kleine Cultuurgids
 LH-HC4
- 140** *Forts Lillo et Liefkenshoek.*
 Foto van een kaart van de plattegronden van de forten Lillo en Liefkenshoek (geen ref). 1863
 Zwart-wit 1 stuk
 Nederlands
 LH-HC4
- 141** *Naaukeurige afbeelding der Forten Frederik Hendrik, Lillo, de Kruysschans en Liefkenshoek met de daaromtrent leggende sterktens en geïnuundeerde landerijen. Nooyt voorheen soo Exact in 't Ligt gegeven.*
 Foto van een kopergravure van de Schelde met de forten Lillo, Liefkenshoek, Frederik Hendrik en Kruysschans, met aanduiding van de aanval van de Fransen op het fort Frederik Hendrik, uit Dr. W.S. Unger, a.w., deel III, nr. 218, oorspronkelijk uitgegeven door D. Langeweg in 's Gravenhage. Z.d.
 Zwart-wit 1 stuk
 Nederlands
 LH-HC4
- 142** Fort Liefkenshoek
 Foto van een grondplan van het fort Liefkenshoek met de kat en de poortgebouwen (geen ref.). [19de eeuw]
 Zwart-wit 1 stuk
 Nederlands

LH-HC4

- 143** Foto van de situatie voor Antwerpen in het jaar 1585. 1585
Koninklijke Bibliotheek Albert I, handschriftenafdeling. Hs 19611, pl 61
Zwart-wit 1 stuk
Frans
LH-HC4
- 144** Foto van een gravure uitgegeven door Abraham Verhoeven van de inname van de Vlaamse dijk bij Antwerpen door prins Maurits, beschreven door Frederik Müller, *Beredeneerde beschrijving van Nederlandse Historieplaten, Zinneprenten en historische kaarten*, Amsterdam, 1970, deel I, p. 150. 1605
Atlas van Stolk, Rotterdam
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 145** *Oprechte ende waerachtige afbeeldinghe vande wonderlijcke victorie/vercreghen teghens rebellen van hunne hoocheden /den xvii. Mey in den jare 1605 op Blockersdijck ...*
Foto van een gravure die dezelfde slag uitbeeldt, doch met enkele opvallende verschillen (o.m. afwezigheid van de schipbrug), beschreven in de *Katalogus der Historie-, spot- en zinneprenten, betrekkelijk de geschiedenis van Nederland*, verzameld door A. van Stolk, beschreven door G. Van Rijn, Amsterdam, 1897, dl 2, p. 33, nr. 1172. 1605
Atlas van Stolk, Rotterdam
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 146** *Wie und wass gestalt die diecken vor Antorff durch gestochen, und mit vielen blochhusern so woll von dem princen von Parma, Als von der Statt Antorff besatz seindt Anno Domino M.D.LXXXV.*
Foto van de gravure van een *Zicht op Antverpia* door Frans Hogenberg, met de schipbrug van Farnese (geen ref.). 1585
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 147** Detail uit de gravure van de Slag bij Kallo: aanval van de Fonclara door Melselepolder op fort van Kallo (deel van inzet bij Laurea Calloana van P.P. Rubens (Gevartius 1642) (geen ref.). 1642
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4

- 148** *Kaarte van de dykagien van Kieldregt en Aremborg anno 1784.*
Foto van de plannen voor de inpoldering van Kieldrecht en de schorren van Arenberg, met aanduiding van wijken, geulen, nieuw te bouwen zeedijken, ... 1784
ARA Brussel, fonds kaarten en plannen, handschrifteninventaris S 796
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
LH-HC4
- 149** De schans Liefkenshoek
Foto van een kopergravure van de Schans Liefkenshoek, met bebouwing, kerk en molen en op het water een fluitschip, een zeilbootje en een bemande roeiboot, uit dr. W.S. Unger, a;w., deel II, nr. 2298 (uit Bachiene, *Vaderlandsche Geografie*, deel IV, A'dam, 1794. Z.d.
Zwart-wit 2 stukken
Nederlands
Illustratie 20 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 150** Liefkenshoeck
Foto van een kopergravure met de plattegrond van Liefkenshoek uit dr. W.S. Unger, deel I, nr. 808. Z.d.
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 26 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 151** Plan van Liefkenshoek.
Foto van een plan van het fort Liefkenshoek door DWC Hattinga, gelegen in de Komme van Liefkenshoek. Met aanduiding van wegen, hofstede Jan Cornelisse en bebouwing op de site, uit Atlas van Staats-Vlaanderen, deel V, nr. 49. 1744
Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, Kaartenafdeling, V 49
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 27 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 152** Plan van Liefkenshoek.
Foto van de plattegrond van het fort Liefkenshoek door W.T. Hattinga, met aanduiding van de bebouwing op de site en de ligging van de sluizen uit Atlas van Staats-Vlaanderen, deel V, nr. 50. 1743
Algemeen Rijksarchief 's Gravenhage, Kaartenafdeling, V50
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 24 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 153** Plan van het fort Liefkenshoek
Foto van een plan van het fort Liefkenshoek, met Franse bebouwing (geen ref.). Z.d.
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
De foto is H. Cools bezorgd door dr. J. Belonje, Nassaulaan 39 te Alkmaar, zonder opgave van referenties
LH-HC4
- 154** *De linstrument qui servoit de piloter le pont.*
Foto van een gravure van de bouw van de schipbrug van Farnese met name het heien van de palen in de Schelde. Z.d.
Koninklijke Bibliotheek Albert I, handschriftenafdeling Hs 19611 f 64
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 12 van de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 155** Foto van een gravure van Frans Hogenberg van de ontploffing van het brandschip bij de schipbrug van Farnese. 1585
PK III/202-54
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 15 van de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 156** Kopie een situatieschets van de Slag te Kallo in 1638 door R. Van Gerven. 1937
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 17 van de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 157** Foto van het schilderij de Slag bij Kallo in 1638 van Jan Verhas. 1863
Kunstpatrimonium Beveren
Kleur 1 stuk
Illustratie 18 van de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 158** Foto van een afbeelding van het fort Liefkenshoek met hoge dijk, de kerk en de molen (vermoedelijk verkeerd ingetekend). 1674
Prentenkabinet Antwerpen
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 19 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 159** Foto van een tekening in kleur door A. Schouwen van het fort Liefkenshoek met bebouwing, molen en kerkje. Op de Schelde ligt een fluit van waar een roeibootje wegvaart. Uit dr. W.S. Unger, deel II, nr. 2297. 1742
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 25 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 160** Foto van een kopergravure van plattegronden van Scheldeforten in de tweede helft van de 17de eeuw. Liefkenshoek is foutief met vijf i.p.v. vier bastions getekend uit W.S. Unger, Historisch topografische atlas *Zelandia Illustrata. Frontier Steden en Sterckten om Zeelandt*. [2de helft 17de eeuw] Rijksarchief in Zeeland (nu Zeeuws Archief)
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 28 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 161** Kopie van de plattegrond van de kat van het fort omgebouwd tot lazaret van de quarantainedienst op de Schelde, met de indeling van het paviljoen. [1ste helft 20ste eeuw]
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 30 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 162** *Liefkens-hoeck, geleghen op den Dyck vande Schelde teghen over het Fort van Lillo, is een treffelijcke sterckte ...*
 Foto van een kopergravure van Liefkenshoek: gezicht op de schans vanuit de Schelde naar een geromantiseerde tekening van J. Peeters uit dr. W.S. Unger, a.w., deel II, nr. 2295 (uit Comitatus Zelandiae). 1674
Zwart-wit 1 stuk
Nederlands
Illustratie 64 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4
- 163** Kopie van een luchtfoto van het fort Liefkenshoek. De steiger is nog intact. Z.d.
Zwart-wit 1 stuk
Niet gebruikt als illustratie op het kaft van de kleine Cultuurgids (vermoedelijk wel de bedoeling van de auteur)
LH-HC4
- 164** Kopie van een gekleurde kaart van de forten Lillo en Liefkenshoek (geen ref.). Z.d.
Kleur 1 stuk
Frans

Illustratie 1 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 165** Foto van een portret van prins Willem van Oranje (Dillenburg 1533 - Delft 1584) (geen ref.). Z.d.

Kleur 1 stuk

Illustratie 2 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 166** Foto van een portret van koning Filips II van Spanje (Valladolid 1527 - Escorial 1598) (geen ref.). Z.d.

Kleur 1 stuk

Illustratie 3 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 167** Foto van een portret van don Fernando Alvarez de Toledo, hertog van Alva (Piedrahita Avila 1508 - Lissabon 1582) (geen ref.). Z.d.

Kleur 1 stuk

Illustratie 4 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 168** Foto van een gegraveerd portret van Alessandro Farnese, prins van Parma en hertog van Piacenza (Rome 1545 - Atrecht 1592) (geen ref.). Z.d.

Zwart-wit 1 stuk

Illustratie 5 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 169** Foto van een schilderij van een Spaans infanterieregiment (tercio) door Fabrizio Castello en Nicolo Granello (geen ref.). [eind 16de eeuw]

Kleur 1 stuk

Illustratie 6 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4

- 170** Foto van een gravure met zicht op de Schelde voor Antwerpen. Een Spaans schip begeleid door een roeiboot, nadert de haven, waar het door andere schepen wordt opgewacht. In de verte zijn de dorpskernen van Kallo, Melsele en Beveren te onderscheiden (geen ref.). [eind 16de eeuw]

Zwart-wit 2 stukken

LH-HC4

- 171** Situatiekaart van de forten en de schansen in het Land van Beveren door Rijkhard van Gerven. 1969

Zwart-wit 1 stuk

LH-HC4

- 172** Plattegrond van het fort van Kallo naar *een eigentijdse gekleurde tekening* door Rijkhard van Gerven. Z.d.

Zwart-wit
LH-HC4

1 stuk

173 Verzamelprint van de firma Liebig uit de reeks *De geschiedenis van onze provincies* met een afbeelding van de Keteloorlog in 1784. Z.d.

Kleur

1 stuk

Illustratie 21 in de kleine Cultuurgids
LH-HC4